

Revidert plan for prosjektet «Tidsskriftsartikler compatible med talesyntese», ref. 2021/132

Revisjon - sammendrag

Universitetsbiblioteket i Tromsø (UBT) søkte lønnsmidler til en 2-årig fulltidsstilling i et prosjekt som skal gjøre tidsskriftsartikler compatible med talesyntese. Pga av den delvise bevilgningen fra Nasjonalbiblioteket må UBT redusere prosjektperioden og kompetansekravene til prosjektmedarbeideren. Vi påpeker at prosjektets mål reduseres ikke i særlig grad. Mengden av arbeidsoppgaver som planlegges utført av UBT og NLB som en del av egen arbeidsinnsats reduseres ikke, men forblir på samme nivå som da vi søkte, slik at nåværende andel av egen arbeidsinnsats blir nå høyere ift tildelt støtte. For at UBT og NLB skal kunne bidra med planlagt arbeidsinnsats, har vi besluttet å redusere stillingen fra 100 % til 80 %, slik at prosjektperioden ikke reduseres drastisk (fra 24 måneder til 20 måneder). Samtidig må vi være fleksible for å kunne få tak i kvalifiserte søkere og åpner for en mulighet for 100 %-stilling i 16 måneder for særskilt kvalifiserte søkere – vår tanke her er at en bedre kvalifisert prosjektmedarbeider vil kunne arbeide mer selvstendig og få bedre fremgang på prosjektet. Vedlagt aktivitetsplan gjelder for en 80 %-stilling i 20 måneder.

Prosjektets oppstart flyttes fra 1. september til 1. november av hensyn til ansettelsesprosessen.

Endringer i prosjektets mål: prosjektet kommer til å fokusere på allerede publiserte artikler, slik at det blir ingen involvering av forfattere av nyinnsendte manus og mindre involvering av fagredaktører for Septentrios tidsskrift. Prosjektet beholder mål om å utvikle en enkel arbeidsflyt og artikkelmal slik at Septentrios teknisk støttepersonell kan ev. jobbe med talesyntesebearbeidelse av enkeltartikler etter prosjektets slutt. Fagredaktørene skal fortsatt involveres i utarbeidelse av brukervennlig artikkelmal.

Prosjektbeskrivelse

Prosjektet «Tidsskriftsartikler compatible med talesyntese» vil bidra til økt grad av universell utforming av UiTs åpent tilgjengelige tidsskrift. Prosjektmedarbeideren vil ha hovedansvaret for prosjektets fremdrift, UBT og Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) bidrar med til sammen 55 % egen arbeidsinnsats.

UBT drifter publiseringstjenesten Septentrio Academic Publishing som utgir åpne fagtidsskrift tilknyttet UiT Norges arktiske universitet. 10 av 21 tidsskriftene er fagfellevurdert og godkjent i NSDs kanalregister. Noen av tidsskriftene har allmennrettet formidling som en av sine oppgaver; ilt ett år vil Ottar (tidsskriftet til Norges arktiske universitetsmuseum som er spesielt relevant for skolebibliotek), komme over på Septentrios publiseringsplattform. Alle tidsskrift lisensierer innholdet under en Creative Commons-lisens.

Artiklene i Septentrio publiseres bare i PDF. UBT planlegger gradvis innføring av XML, som vil gi flere artikkelformater (ePUB og HTML) og gjøre tidsskriftene Plan S-kompatible. Parallelt med dette arbeidet ønsker UBT å undersøke mulighetene å gjøre artikkelformatet kompatibelt med talesyntese.

Samarbeidspartner i prosjektet, NLB, har høy kompetanse på talesyntese. NLB har et bredt tilbud av både folkebibliotekslitteratur og studielitteratur for høyere utdanning i lydformat – men har et begrenset tilbud av fagtidsskrift. Gjennom dette prosjektet vil NLB påvirke utviklingen i tidsskriftssektoren slik at digitalt materiale blir produsert universelt utformet fra starten av.

Innsatsområder, strategisk forankring og målgruppe – INGEN ENDRINGER

Prosjektet er innenfor følgende innsatsområder:

- FNs bærekraftsmål. Lydformat er uunnværlig for lesere med funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig for dem å lese trykt tekst – utvikling av åpne, fritt gjenbrukbare løsninger på dette feltet vil bidra til oppnåelse av FNs bærekraftsmål 10 (mindre ulikhet) og 4 (god utdanning).
- Åpen forskning. Prosjektet vil bidra til å gjøre åpent tilgjengelig faginnhold tilgjengelig for personer med lesevansker. Prosjektets resultater vil formidles til andre publiseringstjenester (inkl. bibliotekbaserte) som utgir åpne tidsskrift. Det blir brukt open source-verktøy, ev. programtillegg utviklet i prosjektet vil publiseres som åpen kildekode og artikkelmaler vil kunne deles åpent.
- Nye samarbeidsformer. Et folkebibliotek er med på å utvikle både tjenestetilbudet og produkter fra bibliotek i høyere utdanning.

Prosjektet er godt forankret i strategiske dokumenter til Nasjonalbiblioteket, UBT, UiT Norges arktiske universitet og NLB. Formidling av forskningsbasert kunnskap, åpen tilgang til forskningsresultater og FNs bærekraftsmål er gjennomgående temaer i samtlige strategidokumenter. I sin strategi for 2018–2022, sikter UBT til å være nyskapende og ledende i sitt arbeid med åpne løsninger for publisering. NLB skal, ifølge sin strategi for 2019–2024, utvikle rollen som et nasjonalt kompetansesenter for aktører som vil lage utgivelser som er universelt utformet.

Fulltekst i lydformat er et nyttig trekk for potensielt alle lesere og gjør et tidsskrift mer attraktivt (kommersielle aktører begynner å introdusere dette for sine abonnenter), men det er lesere som sliter med å lese trykt tekst som har størst behov for lydformat. Prosjektet vil fokusere på målgruppa til NLB som anslagsvis utgjør 300 000 personer. Utprøvingen skal kjøres på utvalgte artikler i 1–2 fagtidsskrift fra Septentrios portefølje, i samarbeid med tidsskriftsredaksjonene. NLB vil rådgi om valg av tidsskrift og artikkeltyper som har potensiale til å bidra til økt samfunnsdeltakelse og som vil være spesielt relevante for bestemte grupper i NLBs lånermasse (Statped-studenter, eldre lånere).

Tekniske detaljer

Septentrios publiseringsplattform er Open Journal Systems (OJS) – en åpen programvare som brukes av mange utgivere og publiseringstjenester internasjonalt. Prosjektet skal fokusere på et bestemt antall publiserte artikler, for å komme frem til et format, maler og arbeidsflyt som funker. NLB vil bestemme hvilke artikler (f.eks. avhengig av tematikk) vil være mest relevante for deres målgruppe.

Lydformat som resultat av talesyntese kan basere seg på en rekke formater (Word, XML, ePUB), med forskjellige assosierte arbeidsflyter og nødvendige tekniske tilpasninger. Speech Synthesis Markup Language (SSML) peker seg så langt ut som det mest passende oppmerkingsspråket for talesyntese: det er XML-basert, har blitt anbefalt som internasjonal standard og krever ikke proprietær programvare for tekst-til-tale konvertering.

Prosjektet vil velge et alternativ som passer best i Septentrios driftsmodell, der støtte fra publiseringstjenesten er begrenset og mesteparten av det tekniske publiseringsarbeidet plasseres på fagredaktører og forfattere. Mengden av manuelt prosesseringsarbeid må reduseres til det aller nødvendigste ved hjelp av artikkelmaler. Utvalgte fagredaktører vil involveres i utviklingen av enklest mulig arbeidsflyt og artikkelmal.

Talesyntese-kompatible artikkelfiler vil publiseres på Septentrios plattform og vil være tilgjengelige for andre aktører, inkl. NLB, å kopiere og konvertere til lyd. Individuelle lesere vil også kunne laste ned filene til sine lydkonverteringsprogrammer. Folkebibliotek vil involveres i formidling av tilbudet; Troms fylkeskommune har signalisert at de vil være behjelpelig.

Oppfølging og videreføring etter prosjektslutt – INGEN ENDRINGER

Prosjektet har en stor overføringsverdi da det er mange utgivere i Norge og internasjonalt som bruker OJS-publiseringverktøyet. Mesteparten av de norske åpne fagtidsskrift utgis av bibliotek i UH-sektoren.

Prosjektet skal publisere en offentlig rapport med resultater og via opplæring/seminar dele tilegnet kunnskap med interesserte publiseringstjenester. Ev. programtillegg som blir utviklet ila prosjektet vil publiseres åpent på GitHub og deles med det internasjonale OJS-miljøet.

På sikt vil det være ønskelig å tilby tekst-til-tale konvertering på Septentrios plattform – ved hjelp av åpen eller rimelig programvare.

Selv hvis prosjektet lykkes med å få på plass tilfredsstillende tekniske løsninger og arbeidsflyt, vil ikke Septentrio-tjenestens nåværende kapasitet tillate produksjon av lydformat i stor skala – ev. produksjon av lydformat etter prosjektets slutt vil måtte begrenses til et utvalg av artikler. Det kan vurderes en ordning der svaksynte lesere kan bestille lydproduksjon av en artikkel som hittil har vært tilgjengelig bare i tekstformat – en slags Sound-on-Demand. Arbeidsressurser kan muligens hentes inn fra andre UBT-enheter, blant studenter innen relevante fagområder, eller ved å involvere frivillige. Den optimale situasjonen vil være hvis de norske bibliotekbaserte publiseringstjenester kan dele på arbeidsressurser for å levere teknisk støtte til redaksjonene på dette feltet: det kan være en stilling formelt plassert ved ett av UH-bibliotekene, Nasjonalbiblioteket eller Unit.

Det er stort behov for faglitteratur i lydformat i Norge og internasjonalt. Det viktigste resultatet av prosjektet vil være synliggjøring for de andre publiseringstjenestene og institusjonsledelsene av både behovet for lydformat og de assosierte tekniske mulighetene. Med dette prosjektet håper UBT og NLB å bidra til at flere utgivere og publiseringstjenester gjør sitt innhold kompatibelt med talesyntese – og dermed mer universelt utformet.

Revidert aktivitetsplan

80 % stilling i 20 mnd fra 1.11.2021

1.11.2021–31.12.2021:

- Prosjektmedarbeider, med bistand fra UBT, setter seg inn i de aktuelle verktøyene: OJS, forskjellige XML-verktøy og SSML
- UBT og NLB velger ut artikler fra Septentrios portefølje som skal konverteres.

3.1.2022–10.2.2022:

- Forberede en liste av mulige tekniske løsninger
- Møte mellom UBT og NLB, der en eller flere tekniske løsninger diskuteres.

10.2.2022–14.2.2022:

- forberedelse og innsending av statusrapport til NB

1.2.2022–31.5.2022:

- arbeid med tekniske løsninger
- Artikkelfiler publiseres på test-plattformen til Septentrio.

1.6.2022–30.6.2022:

- test av artikkelfiler med NLBs talesynteseprogram
- ev. forbedring av tekniske løsninger

4.7.2022–7.8.2022:

- sommerferie

8.8.2022–30.9.2022:

- ev. forbedring av tekniske løsninger
- konvertering av et utvalg publiserte artikler og publisering av talesyntesekompatible artikkelfiler på Septentrios offentlige publiseringsplattform

3.10.2022–30.11.2022:

- tilgjengeliggjøring av et utvalg av artikler på NLBs plattform
- innhenting av brukertilbakemeldinger for å kunne forbedre elementer i lydformatet (f.eks: bør elementer som figurer, tabeller, fotnoter og referanser presenteres på andre måter?)
- presentasjon om prosjektet på en konferanse

1.12.2022–31.1.2023:

- innarbeidelse av brukertilbakemeldinger
- ev. forbedring av tekniske løsninger

6.2.2023–14.2.2023:

- forberedelse og innsending av statusrapport til NB

16.2.2023–31.5.2023:

- konvertering av flere artikler for publisering på Septentrios publiseringsplattform og tilgjengeliggjøring på NLBs plattform
- samarbeid med Troms fylkesbibliotek for å formidle tilbudet til brukere
- UBT og et utvalg av Septentrios fagredaktører utvikler arbeidsflyt, brukervennlig artikkelmal og enkle veiledningsinstrukser
- Workshop med inviterte deltakere fra andre norske bibliotekbaserte tjenester, der deltakerne kan prøve ut konverteringen på artiklene publisert på deres plattformer
- Presentasjon på en konferanse
- Artikkel i Nordic Perspectives on Open Science, <https://septentrio.uit.no/index.php/nopos>
- Sluttrapport til NB

1.6.2023–30.7.2023:

- Avvikling av ferien for prosjektmedarbeideren
- Septentrio-ansatte deler prosjektets funn med det internasjonale brukermiljøet for publiseringsverktøyet Open Journal Systems (et alternativ - <https://forum.pkp.sfu.ca/c/community-showcase/7>)

Aysa Ekanger

Tromsø, 9. juni 2021